

UVOD

Govoreći o krizi koja se danas desila, može se reći da je u pitanju sveukupna kriza savremene civilizacije Zapara koja se prelila na sve djelove svijeta. To pogotovo važi u slučaju SAD-a, gdje je tzv. Finansijska kriza počela i gdje je eskalirala u ekonomsku krizu koja se prelila u druge djelove svijeta pogotovo u one zemlje koje su imale isti ili sličan vrijednosni sistem, kao što je slučaj sa Velikom Britanijom. Ekonomisti često ističu da je nukleus svjetske ekonomske krize – kriza tzv. Hipotekarnih kredita. Međutim, oni prećutkuju ili ne znaju da su zaposleni u bankama koji su davali te kredite, kao i zaposleni u raznim revizorskim i rejtnih kućama često obmanjivali potencijalne korisnike tih kredita, ubjeđivali ih da oni mogu njih otplaćivati, iako su znali da to neće biti moguće. Dakle, zbog nemorala zaposlenih u bankama i rejting kućama, došlo je do tzv. Hipotekarne krize.

Do nje je došlo i zbog sve veće nepravde u raspodjeli prihoda ostvarenim dinamičnim privrednim aktivnostima koja se ispoljava u simboličnom ili nikakvom rastu dohotka ogromnog procenta zaposlenih i istovremeno, enormnim rastom prihoda menadžera i vlasnika kapitala. U posljednjih dvadesetak godina, tj. Prije i poslije prihvatanja tzv. „Reganomike“ u SAD-u i tzv. „Tačerizma“ u Velikoj Britaniji, ekonomska nauka je u tim zemljama svesrdno propagirala ekstremni neoliberalni kapitalizam, koji je, kako ističu ekonomisti, imao vrlo ozbiljnu sistemsku grešku koja je morala dovesti do kolapsa tog tipa kapitalizma. Vrlo je vjerovatno da bi do kolapsa već došlo da nisu upumpani ogromni iznosi sredstava kako u sferu uslužnog, tako i u sferu proizvodnog sektora. Na žalost, ekonomska nauka u tim, ali i drugim zemljama imala je ogroman doprinos u enormnom propagiranju tog modela čije su osnovne karakteristike deregulacija privrednih tokova, isključenje države u sferi privrede, potpuna dominacija tržišta (tzv. „tržišni fundamentalizam“), maksimalna liberalizacija spoljne trgovine (bolje reći uvoza), maksimalna liberalizacija stranih direktnih investicija, sveobuhvatna privatizacija i sl.

Umjesto kapitalizma u kome je dominirala Kejnsova makroekonomska politika, na scenu je stupila politika koju su propagirali tzv. „momci iz Čikaga“ na čijem je čelu bio čuveni nobelovac Fridman. Njihovo učenje su prihvatili Ronald Regan i Margaret Tačer, a dosljedno su ih u tome sljedili Klinton i Bler, a do skora je to primjenjivao i Gordon Braun. I jedna od najutjecajnijih njemačkih filozofa Jirgen Habarmas s pravom ističe da je „društveno-darvinistički potencijal slobodnog tržišta i to se sada odražava ne samo na politiku prema društvu nego i na

spoljnu politiku“. On ističe da su svi oni „izgleda povjerovali jedino da neoliberalizam predstavlja vrhunac svjetske mudrosti i da se eto, došlo do vječne istine“¹

U 1990. godini usvojen je, od strane MMF-a, Svjetske banke i Ministarstva za finansije SAD-a, tzv. Vašingtonski sporazum koji propisuje 10 stavova koje bi zemlje Latinske Amerike trebalo da primjenjuju pri vođenju ekonomske politike ako pretenduju na dobijanje novih kredita. Nakon što je taj program praktično nametnut zemljama Latinske Amerike, ovih „deset božjih zapovjesti“ su nmetnute i zemljama u tranziciji i polovini postojećih zemalja. U njemu je bilo i dobrih preporuka, ali su dominirali privatizacija, liberalizacija spoljne trgovine i stranih direktnih investicija i deregulacija privrednih tokova. I kao što je rekao navedeni filozof Habermas „centralna poruka tzv. Vašingtonskog koncenzusa glasi: „trickl dawn“, tj. Pustite da bogati postanu još bogatiji, a neke mrvice će onda već da stignu do siromašnih“.

1. OSVRT NA UZROKE SVJETSKE EKONOMSKE KRIZE

Sa povećanjem broja zemalja koji su milom ili „sugestijom MMF-a, Svjetske banke i SAD-a“ prihvatili pravila Vašingtonskog koncenzusa, odnosno neoliberalizam, pregovori o stvaranju trećeg stuba „svjetskog trojstva“ – Svjetske trgovinske organizacija dobijali su sve veće šanse za uspjeh i početkom 1995. stupila je u život ova organizacija koja svim članicama, ali i zemljama kandidatima za članstvo, nameće liberalizaciju spoljnje trgovine i stranih direktnih investicija. Broj članica se vrlo dinamično povećavao – sa 104 na 154 do kraja 2008. godine.

Sve važnije zemlje u razvoju, sem Kine i Indije, su milom ili po „sugestiji“ MMF-a, Svjetske banke i SAD-a prihvatile su koncept vođenja ekonomske politike koji preporučuje Vašingtonski koncenzus, odnosno model neoliberalizma.

Svim zemljama u tranziciji, sem Slovenije, bio je nametnut koncept reformi i pravila vođenja ekonomske politike koji predlaže Vašingtonski konsenzus, odnosno model neoliberalnog kapitalizma. To, naravno važi i za Srbiju koja je početkom 2001. godine prihvatila model reformi i ekonomske politike koje su nametali MMF, Svjetska banka i Svjetska trgovinska organizacija (iako ona nije bila još uvijek članica ove Organizacije).

Pored liberalizma spoljne trgovine, koja se znatno više koristila u razvijenijim nego nerazvijenim zemljama, forsirana je i liberalizacija stranih direktnih investicija koja je najviše koristila sve moćnijim i sve brojnijim transnacionalnim kompanijama, prije svega iz razvijenih zemalja. U devedesetim godinama prošlog vijeka došlo je do liberalizacije protoka tzv. Špekulativnog kapitala.

---

¹ www.diplomacy.bg.ac.yu/pdf/20090429_Mkovacevic.pdf

Zahvaljujući činjenici da je dolar ostao jedina rezervna valuta kao i ogromnom prilivu stranog kapitala po bruto osnovama, SAD su dvije decenije trošile znatno više nego što je iznosio njihov bruto domći proizvod, što se ispoljava kroz ogroman deficit tekućeg računa platnog bilansa. Trošenje budućeg dohotka postala je praksa na svim nivoima u toj zemlji – od pojedinca, porodice, kompanije i države u cjelini. Sve veća razlika između ukupnog priliva stranog kapitala u zemlju od njegovog ukupnog odliva, omogućavao je višegodišnje trošenje od stvorenog BDP. Zbog toga se vrijednost akcija i nekretnina u SAD enormno povećavala. Zahvaljujući ogromnom prilivu stranog kapitala u banke na teritoriji SAD-a, stvoren je i ogroman kreditni potencijal, pa su banke preko svoje agresivne kampanje dokazivale da će cijene stanova i kuća dinamično rasti i da je racionalno uzeti kredit za njihovu kupovinu ili izgradnju. I kao posljedica svega toga, odnos iznosa privatnih dugova prema BDP od početka osamdesetih godina prošlog vijeka, zaključeno sa 2008. Godinom, povećavala se sa 183% na čak 290%. Dugovi domaćinstava prema BDP su se istovremeno povećali sa 48 na 100%.² I baš zbog toga, vrlo kompetentni stručnjaci smatraju da naponi federalnih rezervi da poboljšaju likvidnost imaju samo ograničeno dejstvo. Ogroman priliv stranog kapitala u SAD omogućavao je i rast jeftinog uvoza, što je gušilo domaću industriju i dovodilo do ogromnog spoljnotrgovinskog i platnog deficita, stimulisalo trošenje i destimulisalo štednju, što je sve skupa moralo da dovede do teške ekonomske krize. Zbog te krize, izgubljenog povjerenja u vezi sa tim, Amerikanci ponovo uče kako da ponovo štedljivi, ali ako se štedljivost zaista razvije, nastaće poznati Kejnsov paradoks – anemična tražnja i zbog toga nemogućnost oživljavanja privredne aktivnosti.

U SAD-u, državni sektor je maksimalno zamjenjivan privatnim sektorom. Sprovedena je privatizacija čak i penzijskog i zdravstvenog osiguranja, javnog saobraćaja, snabdjevanja energijom, školstva, univerzitetskog obrazovanja, kulture, pisanih i elektronskih medija, pa čak i zatvora i djelova armije. Krupan kapital, odnosno transnacionalna preduzeća postaju sve moćniji akteri u svim oblastima društvenog života. Oni bitno utiču na stvarnje javnog mnjenja. Kultura, obrazovanje i nauka sve više zavise od interesa ovih kompanija. Demokratija zapada u sve veći krizu. Kapital postaje sve dominantniji u odnosu na politiku. Politika je sve više orijentisana na realizaciji ostvarenja interesa domaćih TNK, posebno kada je u pitanju stvaranje nednacionalnog, odnosno slobodnijeg svjetskog tržišta. I kao posljedica svega toga, nejednakost u prihodima i bogatstvu između vrlo malog procenta bogatih i ogromnog procenta siromašnih ili relativno siromašnih biva sve veća, što ima niz negativnih ekonomskih i socijalnih posljedica. Zbog svega navedenog, kriza je morala da dobija dramatične razmjere.

Sve u svemu, statistički izražen impresivan rast BDP u SAD-u nije bio zasnovan na zdravim ekonomskim i društvenim temeljima, te je kao i posljedica toga. Morala doći društvena i ekonomska kriza. Za vrijeme procvata neoliberalizma u SAD-u, niz ekonomista, na čelu da čuvenim M. Fridmanom su dobijali Nobelove nagrade. Nakon smrti, u kampusu Čikaškog univerziteta, Fridmanu je podignut spomenik. Prije nekoliko mjeseci, velika grupa profesora i asistenata sa tog univerziteta je sadašnjem rukovodstvu predala peticiju sa zahtjevom da se taj

---

² www.diplomacy.bg.ac.yu/pdf/20090429_MKovacevic.pdf

---- OSTATAK TEKSTA NIJE PRIKAZAN. CEO RAD MOŽETE PREUZETI NA SAJTU

WWW.MATURSKI.NET ----

[BESPLATNI GOTOVI SEMINARSKI, DIPLOMSKI I MATURSKI TEKST](#)

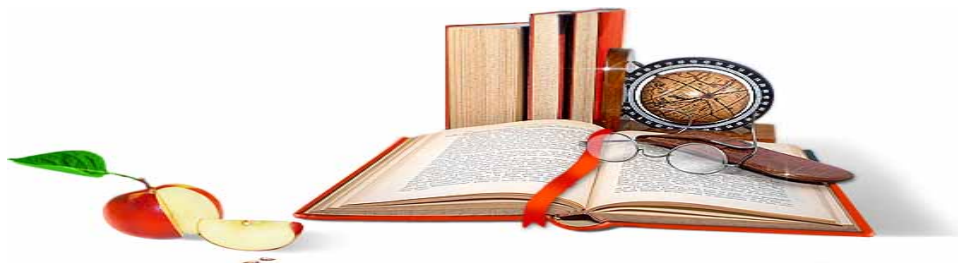
RAZMENA LINKOVA - RAZMENA RADOVA

RADOVI IZ SVIH OBLASTI, POWERPOINT PREZENTACIJE I DRUGI EDUKATIVNI MATERIJALI.

WWW.SEMINARSKIRAD.ORG

WWW.MAGISTARSKI.COM

WWW.MATURSKIRADOVI.NET

NA NAŠIM SAJTOVIMA MOŽETE PRONAĆI SVE, BILO DA JE TO [SEMINARSKI](#), [DIPLOMSKI](#) ILI [MATURSKI](#) RAD, POWERPOINT PREZENTACIJA I DRUGI EDUKATIVNI MATERIJAL. ZA RAZLIKU OD OSTALIH MI VAM PRUŽAMO DA POGLEDATE SVAKI RAD, NJEGOV SADRŽAJ I PRVE TRI STRANE TAKO DA MOŽETE TAČNO DA ODABERETE ONO ŠTO VAM U POTPUNOSTI ODGOVARA. U BAZI SE NALAZE [GOTOVI SEMINARSKI, DIPLOMSKI I MATURSKI RADOVI](#) KOJE MOŽETE SKINUTI I UZ NJIHOVU POMOĆ NAPRAVITI JEDINSTVEN I UNIKATAN RAD. AKO U [BAZI](#) NE NAĐETE RAD KOJI VAM JE POTREBAN, U SVAKOM MOMENTU MOŽETE NARUČITI DA VAM SE IZRADI NOVI, UNIKATAN SEMINARSKI ILI NEKI DRUGI RAD RAD NA LINKU [IZRADA RADOVA](#). PITANJA I ODGOVORE MOŽETE DOBITI NA NAŠEM [FORUMU](#) ILI NA

maturskiradovi.net@gmail.com

